

Međunarodna dječja digitalna knjižnica: hrvatski doprinos

Korištenje dječje knjige na novom mediju

Veronika Čelić-Tica

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

vcelic@nsk.hr

Sažetak

U radu će se prikazati model, ustrojstvo i razvoj *Međunarodne dječje digitalne knjižnice (International Children's Digital Library – ICDL)*. Projekt je započeo u proljeće 2002. godine pozivom Kongresne knjižnice (*Library of Congress, Washington*) upućenim nacionalnim knjižnicama u svijetu s ciljem izgradnje prve dječje digitalne knjižnice koja bi, upotrebom najnovijih tehnologija, učinila dostupnom djeci od tri do 14 godina književnost za djecu raznih zemalja svijeta. Idejni i stvarni nositelji projekta su *Internet Archive (San Francisco)* i *University of Maryland's Human-Computer Interaction Lab* u Sjedinjenim Američkim Državama.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (NSK) također je pozvana da bude posrednicom u tom međunarodnom projektu, a u svrhu popularizacije hrvatske dječje knjige u svijetu. Hrvatski zavod za knjižničarstvo NSK-a dobio je zadatak za ostvarenje projekta. Osnovano je Povjerenstvo za izbor knjiga u kojem, uz predstavnike NSK-a, sudjeluje i voditeljica Centra za dječju knjigu iz Knjižnica grada Zagreba. U prvoj fazi projekta odabrano je 17 naslova hrvatskih autora, od kojih je digitalizirano i ICDL-u dostavljeno osam naslova (uključujući i prijevode) hrvatske dječje književnosti koji čine nacionalnu kulturnu baštinu.

Uvod

Idejni je začetnik i stvarni nositelj projekta *Međunarodne dječje digitalne knjižnice (International Children's Digital Library – ICDL) University of Maryland's Human-Computer Interaction Lab* u Sjedinjenim Američkim Državama. Oduševljen idejom, aktivnu potporu pružio mu je *Internet Archive* u San Franciscu. Glavni je sponzor *National Science Foundation* u SAD-u. Ruka suradnje pružena je Kongresnoj knjižnici (*Library of Congress, Washington*), nacionalnim knjižnicama u svijetu i centrima za dječju literaturu. Cilj je projekta bio jasno utvrđen – izgraditi prvu dječju digitalnu

knjižnicu u svijetu upotrebom najnovije tehnologije i u razdoblju od pet godina izgraditi zbirku s 10.000 digitaliziranih slikovnica/knjiga. Na taj bi način dječja književnost postala dostupna svoj djeci svijeta. Knjižnica je namijenjena prvenstveno djeci, a preporučuje se roditeljima, učiteljima, knjižničarima, piscima, ilustratorima, nakladnicima i znanstvenicima koji se bave dječjom literaturom. Zadatak joj je da promovira ljudske vrijednosti i etičko ponašanje, izgrađuje kulturalnu osjetljivost i podržava sličnosti i razlike između raznih zemalja, naroda i kultura. Zadnju riječ kod izbora ima ICDL tim, kako bi digitalna izdanja činila prestižnu i jedinstvenu zbirku u svijetu. Realizacija projekta zamišljena je u tri faze. Prva je faza bila izrada prototipa digitalne knjižnice – 200 naslova dječje literature, što je i ostvareno u studenom 2002. godine. Druga faza bila je evaluacija prototipa i određivanje kriterija za izgradnju knjižnice, a treća i završna digitalizacija 100 naslova iz 100 kultura cijelog svijeta.

Stvaranje knjižnice

U stvaranju računalnog programa, koji je izradio istraživački laboratorij *University of Maryland*, sudjelovala su djeca u dobi do 14 godina. Djeca su sudjelovala u odabiru knjiga, u kreiranju načina pretraživanja i u razvrstavanju prema različitim kriterijima. Sudionici u izradi projekta bili su svjedoci najzanimljivijeg i najzabavnijeg dijela rada na njemu. Utvrđeni su kriteriji pretraživanja po kategorijama i po kontinentima. Tako se, na primjer, može pretraživati po sadržaju, žanru, jeziku, vremenu događanja radnje, likovima, ali i po obliku, formatu, boji, čitanosti i dr. Način pretraživanja vrlo je zanimljiv i maštovit, od standardnog (stranica po stranica) preko stripa (više stranica odjednom) do spiralnog (stranice se vrte uokrug), te slučajnog odabira stranica.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (NSK) također je pozvana da bude posrednicom u tome međunarodnom projektu, a u svrhu popularizacije hrvatske dječje knjige u svijetu. Hrvatski zavod za knjižničarstvo NSK-a dobio je zadatak za ostvarenje projekta. Osnovano je Povjerenstvo za izbor knjiga u kojem, uz predstavnike NSK-a, sudjeluje i voditeljica Centra za dječju knjigu iz Knjižnica grada Zagreba. Povjerenstvo je u skladu s uputama nositelja projekta izradilo kriterije za odabir hrvatskih knjiga/slikovnica:

- knjige/slikovnice čine nacionalnu kulturnu baštinu od povijesne važnosti
- odražavaju ideje, stremljenja i kulturu naroda kojem pripadaju
- sadržajem su bliske suvremenim temama

- pogodne su za prikaz na digitalnom mediju
- prednosti imaju one knjige čija izdanja ne podliježu autorskim pravima i prevedena su na druge jezike.

Odabrani hrvatski naslovi

Ističemo da je Hrvatska prva (u svijetu) odgovorila na poziv za suradnju i poslala izabrane knjige i slikovnice na digitalizaciju. U prvoj fazi projekta odabrano je 17 naslova hrvatskih autora, od kojih je digitalizirano i ICDL-u dostavljeno osam naslova (uključujući i prijevode) hrvatske dječje književnosti koji čine nacionalnu kulturnu baštinu. Dosad je ukupno digitalizirano 15 naslova na hrvatskom jeziku, od kojih četiri stare slikovnice iz fonda NSK-a (19. stoljeće), te prijevodi nekoliko slikovnica na engleski i japanski. Naslovi hrvatske dječje književnosti koji su do sada digitalizirani u sklopu ovog projekta su:

1. Brlić-Mažuranić, Ivana. Potjeh / Ivana Brlić Mažuranić ; ilustrirala Cvijeta Job. – Zagreb : Hena com, 1997.
2. Brlić-Mažuranić, Ivana. Regoč / Ivana Brlić Mažuranić ; ilustrirala Cvijeta Job. – 1. izd. – Zagreb : Hena com, 1998. (Čakovec : „Zrinski“). – /24/ str. : ilustr. u bojama ; 32 str.
3. Košutić, Sida. Priče / Sida Košutić ; ilustrirao Branimir Dorotić. – Zagreb : Kršćanska sadašnjost, 2001. (Zagreb : Kršćanska sadašnjost). – 48. str. ; ilustr. u bojama ; 21 str.
4. Kušan, Ivan. Koko i duhovi / ilustrirao i opremio pisac Ivan Kušan. – Zagreb : Znanje, 1997. (Zagreb : Tiskara Znanje). – 239 str. : ilustr ; 21 cm.
5. Lovrenčić, Sanja. Bajka o Sigmundi i Krpimiru / Sanja Lovrenčić ; ilustrirala Pika Vončina. – Zagreb : Autorska kuća, 2004. (Zagreb : Hrbatgraf). – 41. str. : ilustr. u bojama ; 22 × 24 cm.
6. Nova slikovnica. Zagreb : Nakl. St. Kugli, /s.a./. – /10/ str. : ilustr. ; 4. Stihovi.
7. Petrlik Huseinović, Andrea. Plavo nebo / Andrea Petrlik Huseinović. – 1. izd. – Zagreb : Kašmir promet, 2001. (Velika Gorica : MTG-Topograf). – /29/ str : ilustr. u bojama ; 29 cm.

8. Petrlik Huseinović, Andrea. The Blue Sky / Andrea Petrlik Huseinović ; translated by Ludwig Bauer. – Zagreb : Kašmir promet, 2002. (/s.l. : s.n./). – 28 str. : ilustr. u bojama ; 29 cm.
Izv. stv. nasl.: Plavo nebo.
9. Petrlik Huseinović, Andrea. Ciconia Ciconia : bijela roda / Andrea Petrlik Huseinović. – 1. izd. – Zagreb : Kašmir promet, 2003. (/Zagreb/ : Tisak Trebotić). – /32/ str. : ilustr. u bojama ; 29 cm.
10. Petrlik, Huseinović Andrea. Ciconia Ciconia : white stork / Andrea Petrlik Huseinović ; /translated by Ludwig Bauer/. – Zagreb : Kašmir promet, 2003. (Zagreb : Tisak Trebotić). – 32 str. : ilustr. u bojama ; 29 cm.
Izv. stv. nasl.: Ciconia Ciconia.
11. Pogačić, Milka. Slava mladosti / napisala Milka Pogačić ; slikao H.M. Bennett. – U Zagrebu : Knjižara Jugoslavenske akademije : Knjižara Dioničke tiskare, /prije 1930/ (/Zagreb/ : Dionička tiskara). – /40/ str. : ilustr. u bojama ; 24 cm.
12. Prosenjak, Božidar. Priča o kravati / /tekst/ Božidar Prosenjak ; ilustracije Radovan Domagoj Devlić. – Zagreb : Academia Cravatica & Alfa, 2001. (Čakovec : Zrinski). – 44. str. : ilustr. u bojama ; 30 cm.
13. Prosenjak, Božidar. The cravat story / Božidar Prosenjak ; translation Dianne McIntyre&Pavao Mostovac ; illustrations Radovan Domagoj Devlić. – Zagreb : Academia cravatica&Alfa d.d., 2001.
14. Prosenjak, Božidar. Priča o kravati / translator Yasuo Yamamoto ; ilustrator Radovan Domagoj Devlić. – Academia Cravatica&Alfa, 2001.
Na japanskom.
15. Radoičić, Vjekoslav Vojo. Poruka / Vjekoslav Vojo Radoičić. – 1. izd. – Zagreb : Kašmir promet, 2001. (Velika Gorica : MTG – Topgraf). – 28 str. : ilustr. u bojama ; 21 cm.
16. Tica, Milka. Isusu za rođendan / Tica Milka ; ilustracije Luka Petrač. – Zagreb : Naklada Jurčić, 2003. (Zagreb : Grafocentar). – 16. str. : ilustr. u bojama ; 30 cm.
17. Varjačić, Ljudevit. Nova slikovnica za dobru djecu, Zagreb : Kraljevska knjižara Fr. Suppana, /1880/

18. Vitanović, Josip. Naši prijatelji //prir. J.V. Tenjac/. – Zagreb: Nakl. Knjižare L. Hartmana, /1900/. – 1 sv. bez pag. : ilustr.

Pravo ime autora: Josip Vitanović.

19. Vitez, Grigor. A zašto ne bi---- / napisao Grigor Vitez ; oslikao Ivan Vitez. – Zagreb, Alfa, 1993. (/Zagreb/ : Tiskara Meić). – 23 str. : ilustr. u bo- jama ; 22×23 cm.

Knjige su digitalizirane u cijelosti, a naslovnice i stranice izgledaju kao digitalne fotografije na web-stranici www.icdlbooks.org. Pregled stranica zahtijeva najnoviju verziju Java softvera, brzu internetsku vezu, kao i visoke hardverske performanse, zbog bogate grafike.

Širenje i recepcija hrvatske dječje književnosti u svijetu oduvijek su ovisili i o prevodilačkoj djelatnosti. Prijevodi su važni mostovi između dviju ili više kultura, veze između civilizacija i naroda.

U Međunarodnoj dječjoj digitalnoj knjižnici dostupne su četiri hrvatske knjige prevedene na engleski jezik, a jedna je prevedena i na japanski.

Zaključak

Najveći je izazov u provedbi projekta pitanje odabira građe i osiguranje dopuštenja za objavu nositelja autorskog prava. Stoga se mnogi autori i nakladnici koji su nositelji autorskih prava nerado odazivaju pozivu za sudjelovanje u projektu. Dosadašnje iskustvo pokazalo je promidžbenu i financijsku isplativost. Autori svojim djelima postaju dostupni diljem svijeta, prevodi ih se na strane jezike i otkupljuju se autorska prava, bez obzira na novi medij preko kojega je knjiga ili slikovnica dostupna cijelom svijetu.

Korisnicima je pristup knjižnici besplatan, čime se omogućuje jednakost pristupa, a ispis stranica onemogućen je radi zaštite autorskih prava. Nacionalna i sveučilišna knjižnica nastavlja suradnju na projektu izborom novih naslova knjiga hrvatskih autora koje će se digitalizirati, kao i promocijom projekta među hrvatskim knjižničarima, izdavačima i autorima.

Čelić-Tica, Veronika profesorica je filozofije, hrvatskog jezika i književnosti i knjižničarska savjetnica. Radi u Hrvatskom zavodu za knjižničarstvo Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu kao savjetnica za školske knjižnice na poslovima unaprjeđivanja rada školskih knjižnica. Sudjeluje u radu više projektnih timova koji se bave problematikom školskog knjižničarstva. Objavila je niz radova i na temelju toga dobila stručno zvanje knjižničarske savjetnice. Voditeljica je Koordinacijskog vijeća za rad matičnih službi sa školskim knjižnicama. Sudjelovala je u radu na projektu *Međunarodne dječje digitalne knjižnice (International Children's Digital Library – ICDL)*. Povjerenstvo za izbor knjiga u kojem je, uz predstavnike NSK-a, sudjelovala voditeljica Centra za dječju knjigu iz Knjižnica grada Zagreba radilo je na popularizaciji hrvatske dječje knjige u svijetu. Kao članica Povjerenstva, Veronika Čelić-Tica zalagala se za širenje i recepciju hrvatske dječje književnosti koja čini nacionalnu kulturnu baštinu u svijetu. Posebno je angažirana kao vanjska suradnica u radu Komisije za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama Hrvatskog knjižničkog društva. U mirovini je od 2016. godine.